

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

на тему: «Особливості організації освітнього процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання»

Виконав: студент 2 курсу, групи ОПН–2м (з)
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
заочної форми навчання

Доні Іштван Стефанович

Керівник: *Кушнір І.І.*

Рецензент: *Кляп М.І.*

Мукачево – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ	9
1.1. Кредитно-модульна система як важлива складова інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору	9
1.2. Організаційно-педагогічні засади впровадження кредитно-модульної системи підготовки фахівців у закладах вищої освіти	28
1.3. Переваги та недоліки кредитно-модульної системи організації освітнього процесу	34
РОЗДІЛ 2	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	41
2.1. Індивідуалізація самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу	41
2.2. Місце та роль студентського самоврядування в умовах кредитно-модульної системи навчання	48
2.3. Моделювання технології організації освітнього процесу в університеті	55
ВИСНОВОК	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, чільне місце серед яких відводиться освіті. Приєднання України до Болонського процесу передбачає створення національної системи вищої освіти, зорієнтованої на загальноєвропейські рекомендації до учасників «Європи знань». Наша країна належить до держав із високим науковим рівнем, має вагомі теоретичні та практичні досягнення у різних сферах життєдіяльності, тому важливо створити такі умови, які б забезпечували не лише зростання цього потенціалу, а й сприяли привабливості української вищої освіти для іноземних абітурієнтів.

У контексті загальноєвропейських підходів до побудови вітчизняної системи освіти особливої актуальності набуває проблема сумісності систем вищої освіти для полегшення мобільності студентів і викладачів, що підвищить якість освіти, допоможе молоді працевлаштуватися в іншій країні або здобути загальновизнану кваліфікацію чи науковий ступінь. Аспекти створення європейського освітнього простору досліджують Е. Барблан, М. Ван дер Венде, М. Квієк, Р. Проді, К. Таух, Г. Хауг та ін.

Проблеми та перспективи інтеграції України в освітній простір європейських країн, переваги та ризики, пов'язані з реформуванням вищої освіти, досліджуються у працях вітчизняних науковців. Зокрема, аспекти національної ідентифікації у контексті глобалізаційних процесів аналізують В. Бондар, О. Вишневський, О. Дем'янчук, К. Корсак, В. Кремень; нормативно-правового забезпечення освітніх реформ – В. Кремень, С. Ніколаєнко; структурного реформування вищої освіти – Я. Болюбаш, М. Головатий, С. Гунько, М. Євтух, В. Журавський, М. Згуровський, А. Колот, М. Степко; модернізації педагогічної освіти – В. Андрущенко, І. Зязюн, Н. Побірченко, П. Щербань; сутності кредитно-модульної системи – Ю. Рудавський, П. Сікорський, О. Спірін; науково-методичного забезпечення освітнього процесу – В. Буряк, В. Грубінко; розвитку гармонійної, творчої особистості в

системі сучасної освіти – Т. Левченко, Е. Лузік; посилення ролі студентства в умовах інноваційної технології навчання – В. Бондар, С. Сидоренко.

Болонська декларація передбачає реалізацію європейської кредитно-трансферної системи, що розглядається як шлях підвищення мобільності студентів при переході з однієї навчальної програми до іншої. Вагомою є можливість ураховувати не тільки виконання навчального навантаження, а й інші досягнення студента (участь у конференціях, предметних олімпіадах, проведення наукових досліджень тощо).

Якість професійної підготовки у вищій школі знаходиться у прямій залежності від рівня впровадження педагогічної технології, яка приймається для досягнення поставленої мети підвищення якості освіти загалом. Доцільність дослідження зумовлена його спрямованістю на розв'язання суперечностей між недостатнім рівнем підготовки фахівців у закладах вищої освіти в умовах традиційної системи навчання та сучасними потребами суспільства у висококваліфікованих конкурентоздатних фахівцях.

Актуальність дослідження та недостатня розробленість науково обґрунтованих засад практичного впровадження кредитно-модульної системи організації освітнього процесу у підготовку майбутніх фахівців зумовили вибір теми магістерської роботи **«Особливості організації освітнього процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання»**.

Об'єкт дослідження – кредитно-модульна система навчання у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи та засоби вдосконалення управління освітнім процесом в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Мета дослідження – розкрити шляхи та засоби вдосконалення управління освітнім процесом в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Згідно з поставленою метою визначено **завдання** дослідження:

1) розкрити особливості кредитно-модульної системи навчання як важливої складової інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору;

2) обґрунтувати організаційно-педагогічні засади впровадження кредитно-модульної системи навчання у закладах вищої освіти, її переваги та недоліки;

3) визначити зміст і суть індивідуалізації самостійної роботи студентів і студентського самоврядування в умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу;

4) здійснити теоретичний і практичний аналіз моделювання технології організації освітнього процесу в сучасному університеті на прикладі Моделі кредитно-трансферної системи організації освітнього процесу магістрів, розробити рекомендації.

Для реалізації поставлених завдань використовувався такий комплекс **методів** науково-педагогічного дослідження: теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, класифікація); практичні методи (спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти, вивчення результатів та продуктів діяльності, анкетування, бесіда, інтерв'ю, метод експертних оцінок тощо).

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані для теоретичних напрацювань та практичної реалізації методики та технології організації освітнього процесу ЗВО, підготовки майбутніх керівників (менеджерів) закладу освіти до управління освітнім процесом в сучасному університеті; в орієнтації отриманих результатів на широке коло науково-викладацького складу – викладачів, завідувачів кафедр, деканів та працівників деканатів, працівників навчальних відділів, аналітичних відділів, відділів моніторингу та стратегічного розвитку, проректорів, ректорів вищих закладів освіти.

Положення, результати й висновки роботи можуть стати основою для розробки спецкурсів в ЗВО, а також лекційних курсів і семінарів з педагогіки вищої школи, менеджменту вищої школи, у процесі вдосконалення нормативно-методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Базою управлінсько-педагогічного дослідження був Мукачівський державний університет, педагогічний факультет.

Апробація дослідження відбулася на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (м. Мукачево, 16-17 травня 2019 р.).

Публікації:

Доні І. С., Кобаль В.І. Кредитно-модульна система навчання у закладах вищої освіти України: історико-педагогічний аспект / І.С.Доні, В.І.Кобаль // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. – С.125-127.

Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел (49 найменувань), 76 сторінок основного тексту, 5 рисунків та 1 таблиці.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного теоретичного та емпіричного досліджень дали підстави зробити наступні **висновки**:

1) інтеграція української освіти у світовий освітній простір сприяє підтриманню високого статусу вітчизняної освіти і науки, підвищенню їх конкурентоспроможності, і відповідності сучасним світовим стандартам.

Упровадження кредитно-модульної системи є важливим фактором для стимулювання ефективної роботи викладача і студента, збільшення часу їх безпосереднього індивідуального спілкування в процесі навчання.

Перехід до кредитно-модульної системи навчання дає можливість українським ЗВО проводити підготовку фахівців, здатних до постійного оновлення наукових знань в умовах ринкової економіки, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурному середовищі, продовжити освіту або здобути відповідну кваліфікацію за кордоном на базі певного закінченого циклу освіти.

Впровадження Європейської системи кредитного взаємозаліку (ЄСКВ) – ECTS – і удосконалення системи забезпечення та контролю освіти є нагальними завданнями системи вищої освіти України на шляху приєднання до Болонського процесу. Реалізація цих завдань вимагає розробки нових організаційних, методичних і нормативних засад щодо проведення освітнього процесу у закладах вищої освіти, перегляду методики розрахунку навантаження викладачів (можлива також система кредитів і для викладачів), яка має врахувати аудиторну роботу, розробку нових курсів, впровадження інформаційних технологій, перевірку письмових робіт та інші види діяльності, які забезпечуватимуть самостійну роботу студентів та контроль їх знань.

Реалізація кредитно-модульної системи навчання неможлива без створення відповідної нормативної бази і фінансової підтримки з боку урядів держав-учасниць і участі європейських організацій в інтеграції освітніх процесів;

2) дослідження та аналіз документів, покладених в основу інтеграційних процесів, дозволили визначити, що Болонська реформа не конкретизує зміни у змісті та методиці викладання, не вказує чітких орієнтирів щодо підвищення якості вищої освіти. Більшість завдань покладається не на національні уряди, а на заклади вищої освіти, оскільки рівень їх автономії у Європі досить високий.

Організаційними засадами впровадження кредитно-модульної системи підготовки фахівців є дослідження її особливостей та вирішення органами управління освітою проблем нормативного забезпечення інноваційної технології навчання.

Значну увагу має бути приділено організації самостійної роботи студентів, її методичному забезпеченню. За результатами наукового пошуку на сьогодні наголошено на доцільності використання індивідуальних навчально-дослідних завдань в освітньому процесі, що допоможе систематизувати, узагальнити, поглибити та навчити практично застосовувати набуті знання.

У ході дослідження нами визначено психолого-педагогічні чинники побудови навчальної діяльності за кредитно-модульною системою, а саме: орієнтування студента у змісті своєї професійної підготовки; структурування діяльності студентів відповідно до логіки етапів засвоєння знань; створення позитивної мотивації навчання; інформування студентів про особливості організації КМС; психологічна готовність студентів працювати в умовах академічної свободи; наявність спецкурсу для першокурсників щодо методики організації самостійної роботи; розуміння викладачами психологічних закономірностей розвитку особистості студента, на які слід спиратися у проектуванні своєї роботи; знання студентами і викладачами іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій; психологічна готовність професорсько-викладацького складу до вільного вибору викладача студентами.

На основі теоретичних узагальнень виділено переваги КМС: студенти, які мають навички самостійної роботи і високу мотивацію до навчання, просуваються у процесі здобуття знань значно швидше, ніж ті, що звикли бути пасивними учасниками навчального процесу; кредитно-модульна система розвиває творчі здібності студентів та їх загальну компетентність, тоді як

традиційна система навчання ставить здебільшого завдання репродуктивного характеру; вдосконалення системи контролю знань при кредитно-модульній системі через врахування поточної оцінки, посилення зв'язку між суб'єктами освітнього процесу підвищує якість засвоєння знань студентами.

Щодо проблеми функціонування КМС, то нами зазначено неповне нормативне забезпечення функціонування кредитно-модульної системи організації освітнього процесу; недостатня матеріальна база для самостійної роботи студентів; психологічна неготовність працівників вищої школи і студентів до інноваційної технології навчання.

Разом з тим, для реального втілення європейських стандартів освіти пропонується здійснити наступне: 1) перенести акцент на індивідуальну роботу зі студентом; 2) збільшити самостійну позааудиторну роботу студента з відповідним контролем викладачем; 3) зменшити кількість студентів в академічній групі; 4) провести коригування системи обліку педагогічного навантаження викладача; 5) запровадити систему повторного прослуховування курсів для студентів, які не набрали мінімально необхідної кількості балів; б) вжити заходів, спрямованих на забезпечення студентів матеріально-технічною базою для здійснення повноцінної індивідуальної підготовки; 7) запровадити сучасні інтерактивні методи навчання;

3) одним із головних напрямів формування якісного рівня освіти, який задовольняє потреби майбутніх фахівців в інтелектуальному і професійному розвитку, є залучення студентів до наукової роботи та посилення самостійності в опануванні навчального матеріалу.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти збільшується обсяг різноманітної інформації, відбувається її бурхливий розвиток і швидкісне старіння. За таких умов вимагати від студентів запам'ятовувати інформацію, яка до закінчення навчання може застаріти – справа, яка не має логічної перспективи. Єдиним виходом є перебудова підходу до освітнього процесу таким чином, щоб забезпечити засвоєння знань, які б дали можливість не тільки безпосередньо їх застосовувати, але й сформувані здатність до самостійного пошуку і засвоєння нових досягнень теорії та практики. Саме такий підхід дає

запровадження у закладах вищої освіти кредитно-модульної системи організації освітнього процесу, яка спрямовує на самостійність у здобутті знань, передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити мету та зміст роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення індивідуальних завдань, спрямованих на пізнавальну і розумову активність, здатність до творчості і навчально-дослідного пошуку.

Самостійна робота студентів як вид навчальної діяльності, поділяючись на окремі рівні, вимагає якісного забезпечення навчально-методичними засобами. Оскільки організація індивідуальної роботи студентів проходить у рамках позааудиторної самостійної роботи, особливої ваги набуває застосування наукової управлінської моделі цим процесом, яка включає до свого складу окремі компоненти та носить ступеневий характер.

Успіх індивідуальної самостійної роботи в курсі кожної дисципліни (блоку дисциплін), в першу чергу, залежить від атмосфери співпраці студента з викладачем, їхнього міцного бажання активно здійснювати дослідну роботу за методикою, яку дає викладач або методикою самостійно розробленою студентом. Головне – зацікавити студента прагнути до індивідуальності і самостійності в освітньому процесі, допомогти здійснити виконання завдання так, щоб студент бачив плоди своєї праці.

Студентство в усі часи було символом духовності та соціальної активності. Одним із проявів цієї активності вважається студентське самоврядування – форма управління, за якої студенти на рівні академічної групи, факультету, гуртожитку, курсу, спеціальності, студентського містечка, іншого структурного підрозділу ЗВО мають право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління.

Студентське самоврядування у рамках кредитно-модульної системи навчання треба розглядати як засіб реалізації студентською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив через прийняття рішень та їх впровадження з допомогою власних ресурсів у сфері, що визнається адміністрацією та у співпраці з нею, а також гарантії брати участь через своїх представників у вирішенні питань, що стосуються організації освітнього процесу, зокрема.

Маючи своє представництво у вчених радах та органах громадського самоврядування, студенти можуть реально впливати на рівень організації освітнього процесу за ECTS та його забезпечення, а отже, й на якість освіти;

4) у педагогічній теорії та практиці проблеми цілей і змісту вищої освіти, діяльності викладачів, організації самостійної роботи студентів, створення матеріальної бази професійної підготовки розв'язувалися як автономні наукові проблеми. Такий аспектний підхід порушував вимоги цілісності й ускладнював використання численних наукових напрацювань. Об'єднання всіх перерахованих аспектів у єдину модель технології організації освітнього процесу у закладі вищої освіти – це підхід, який дозволяє цілісно та системно вирішити центральну проблему вищої освіти – проблему управління її якістю.

Кредитно-трансферна система організації освітнього процесу (КТСООП) – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Для реалізації моделі КТСООП необхідно дотримуватися як загальнодидактичних вимог, так і специфічних принципів підготовки.

За своєю структурою модель організації освітнього процесу у вищій школі у найбільш загальному вигляді включає такі взаємопов'язані компоненти: цільовий – окреслює мету і завдання навчання у закладі вищої освіти, завдання вивчення конкретної навчальної дисципліни і навчально-пізнавальної діяльності студентів на навчальних заняттях; стимулювально-мотиваційний, який передбачає заохочення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності, свідомого засвоєння знань, формування у них позитивної мотивації до навчання; змістовий, який має за мету оптимальний добір дисциплін до навчального плану, змістовність навчальних програм і навчальних посібників, оптимальний добір змісту, методів і засобів проведення кожного заняття; операційно-діяльнісний, що орієнтує на оптимальний вибір форм, методів, прийомів і засобів навчання; контрольно-регулювальний, орієнтований на забезпечення дієвого контролю та самоконтролю за рівнем академічних досягнень студентів (рівнем їх знань, умінь і навичок) і добір оптимальних методів їх підвищення; оцінювально-результативна компонента

полягає в якісній діагностиці та самодіагностиці рівня знань, умінь і навичок студентів і виявленні шляхів їх поліпшення.

Усі компоненти слід розглядати у взаємозв'язку, як етапи, ланки навчального процесу, до яких треба підходити творчо, без використання шаблонів.

Використання процедур та операцій моделювання технології організації освітнього процесу сприяє підвищенню якості освіти у ЗВО й забезпеченню ефективності управлінської діяльності всіх структурних підрозділів закладу освіти на основі поєднання традиційних та інноваційних елементів, які дозволяють вирішувати нові організаційні завдання, пов'язані з сучасною ситуацією у вищій освіті та найбільш ефективними шляхами забезпечення якості підготовки фахівців.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>